

VÄSTERBOTTEN

23 feb 2026

Motion: En stärkt civilsamhällsstrategi – för folkhälsa, gemenskap och hållbar regional utveckling

Civilsamhället är en av samhällets mest grundläggande och bärande strukturer. Det utgörs av föreningar, idéburna organisationer, studieförbund, trossamfund och frivilliga initiativ som tillsammans bidrar till gemenskap, delaktighet och social sammanhållning. I ett län som Västerbotten, med stora geografiska avstånd och stark lokal förankring, är civilsamhällets betydelse särskilt stor.

Kristdemokraternas politik tar sin utgångspunkt i bland annat gemenskapens betydelse. Civilsamhället är därför enligt oss en nödvändig del av ett fungerande samhälle. Ett Västerbotten man vill bo, leva och verka i. Många av de utmaningar Region Västerbotten står inför i dag – såsom psykisk ohälsa, ofrivillig ensamhet, social utsatthet och bristande folkhälsa – kan inte lösas enbart genom offentliga insatser. De kräver relationer, mening och sammanhang, något som civilsamhället ofta är särskilt väl rustat att bidra med.

Samtidigt är det tydligt att civilsamhället behöver politiskt stöd för att kunna fortsätta utvecklas och bidra till regionens gemensamma samhällsbygge.

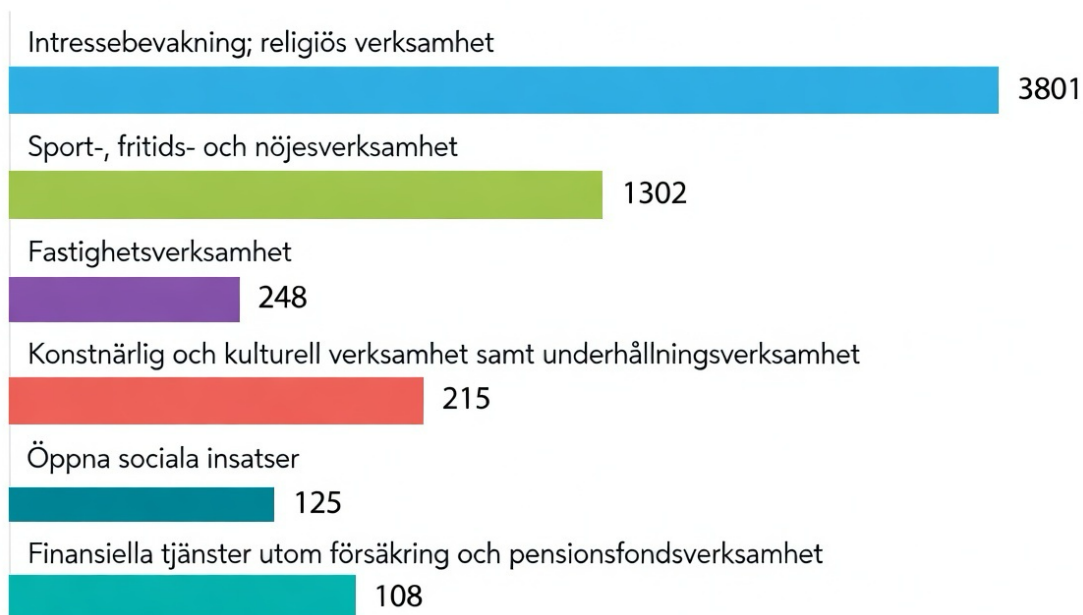
En strategisk resurs för regional utveckling

Det offentliga skulle inte klara välfärdsuppdraget utan det rika civilsamhälle som finns i Västerbotten. Inom folkbildning, idrott, socialt stöd, kultur och integrationsarbete utgör civilsamhället ofta själva kittet. Enligt Volontärbyråns undersökningar är omkring 40 procent av befolkningen engagerad i föreningslivet i någon form. Engagemanget återfinns i alla åldersgrupper, där många unga ser föreningslivet som ett sätt att bygga nätverk, utveckla kompetens och stärka sina möjligheter på arbetsmarknaden. Föräldrar engagerar sig ofta genom sina barns fritidsaktiviteter, och för många seniorer är föreningslivet en viktig källa till gemenskap.

Vi vill, precis som civilsamhällets röstbärare själva, att civilsamhället i högre grad ska betraktas som sociala entreprenörer – aktörer som genom engagemang, innovation och lokalt ansvarstagande bidrar till samhällsutveckling, folkhälsa och social hållbarhet.

En kartläggning från 2017 visar att det finns omkring 6 000 föreningar i Västerbottens län. Civilsamhället bidrar därmed inte bara till social gemenskap utan också till platsutveckling, attraktivitet och framtidstro – faktorer som i sin tur kan påverka inflyttning och regional utveckling. Civilsamhället är dessutom en arbetsgivare och en viktig aktör inom socialt företagande och social innovation, områden som växer och skapar nya arbetstillfällen. Vi i KD vill understryka att social tillväxt ofta leder till ekonomisk tillväxt. Genom att stärka civilsamhällets möjligheter att verka, bidrar regionen till både social och ekonomisk hållbarhet.

Vanligaste verksamhetsområdena

(Lavin, 2018)

Vi ser ett behov av en operativ civilsamhällessamordnare

Mot bakgrund av civilsamhällets betydelse och de utmaningar som identifierats vill vi i Kristdemokraterna lyfta civilsamhället som ett strategiskt prioriterat område inom Region Västerbotten. Vi föreslår att en civilsamhällessamordnare tillsätts. Uppdraget för denne, bör bland annat omfatta att:

- Upprätthålla dialog med civilsamhället i hela länet och särskilt beakta mindre organisationers förutsättningar
- Bidra till ökad kunskap inom regionen kring civilsamhällets villkor, utmaningar och möjligheter
- Stödja utvecklingen av långsiktiga samverkansformer
- Underlätta tillgång till extern finansiering, exempelvis EU-medel
- Stärka civilsamhällets roll inom folkhälsoarbete, kultur, social hållbarhet och beredskapsarbete
- Samtidigt säkerställa att civilsamhällets självständighet och idéburna karaktär respekteras och bevaras

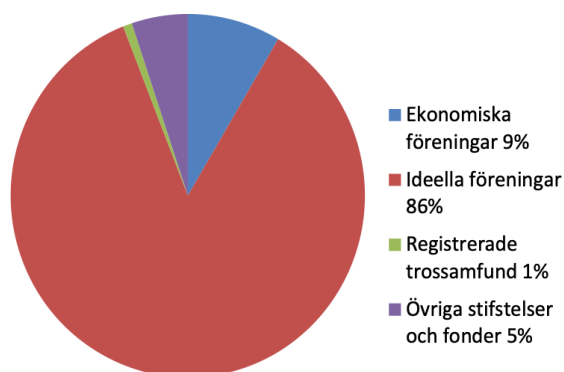
Funktionen behöver inte nödvändigtvis vara en heltidstjänst, men uppdraget ska vara tydligt och förankrat både gentemot civilsamhällets aktörer och regionorganisationen.

Vad säger statistiken?

På initiativ av Samforma genomförde Region Västerbotten 2018 en kartläggning av Västerbottens civilsamhälle. Kartläggningen påvisade vilken omfattning sektorn har i länet.

Antal organisationer var då 7181. Detta motsvarade 3% av Sveriges 238 000 organisationer, vilket innebar en högre andel än Västerbottens befolkningsandel. Fördelningen av antal organisationer utgjordes av bland annat 86% ideella föreningar, 9% ekonomiska föreningar samt 1% registrerade trossamfund. Civilsamhället i Västerbotten hade vid tillfället 19 559 anställda (inkl. fast anställda, visstidsanställda, timanställda m.fl.). 51 % var kvinnor, 49% män och 9% hade utländsk bakgrund.

7181 organisationer i Västerbotten (3% av Sveriges
238 000 organisationer, vilket är mer än
befolkningsandelen)

(Lavin, 2018)

Sektorn uppvisade intäkter på 10,1 miljarder, där 82 % kom från ekonomiska föreningar och 10 % från ideella föreningar. Vi eftersöker en ny, aktualiserad kartläggning likt denna.

Utmaningar och behov av en stärkt struktur

Trots civilsamhällets stora betydelse är förutsättningarna för samverkan mellan regionen och civilsamhällets aktörer ofta obefintliga eller åtminstone otidliga. Kontaktytorna kan vara personberoende och många organisationer upplever att det är svårt att hitta rätt ingång till regionen. Det finns sedan 2024 en avsiktsförklaring mellan regionen och civilsamhället. Denna är ett viktigt steg framåt. Samtidigt konstaterar flera civilsamhällesaktörer att överenskommelsen huvudsakligen tagits fram på tjänstepersonsnivå. Kristdemokraterna menar att ett långsiktigt och hållbart partnerskap mellan regionen och civilsamhället även behöver en tydligare politisk förankring.

Organisationen Samforma utgör en viktig plattform för dialog och samverkan. Samtidigt framkommer att särskilt mindre föreningar har svårt att delta i strukturer där möten och arbete sker, då de ofta äger rum under kontorstid. Stora organisationer som idrottsrörelsen, Röda Korset, Rädda Barnen och PRO har ofta bättre organisatoriska förutsättningar att delta, medan mindre ideella aktörer riskerar att hamna utanför. Att uppdrag i exempelvis Samformas styrelse idag sker utan arvode

kan ytterligare försvåra för mindre organisationer att engagera sig, särskilt när deltagandet innebär att behöva ta ledigt från arbete.

Vi anser att civilsamhällets bredd måste värnas. De små föreningarna står nära människor i lokalsamhället och har därför särskilt stor betydelse för social sammanhållning och lokal utveckling. I det sammanhanget spelar tillgången på organisationsbidrag och andra liknande bidrag, som inte är prestationsbaserade, en viktig roll, enligt SOU 2016:13, "Palett för ett stärkt civilsamhälle".

Erfarenheter från andra regioner

I flera regioner har civilsamhället redan fått en tydligare strategisk roll. Exempelvis har Region Värmland etablerat ett råd för idéburna organisationer där politiker, tjänstepersoner och civilsamhällets företrädare möts i strukturerad dialog.

I andra regioner har samarbeten utvecklats genom idéburna offentliga partnerskap (IOP), vilket skapar långsiktiga och stabila samverkansformer. Region Norrbotten har dessutom resurssatt sitt civilsamhällesarbete med cirka 2,6 miljoner kronor årligen. Vi i KD menar att Region Västerbotten bör analysera och inspireras av dessa exempel, samtidigt som arbetet måste utgå från de specifika samhällsutmaningar och förutsättningar som finns här i Västerbotten. Lösningar kan inte kopieras rakt av, utan måste anpassas till regionala behov. Men:

Exempel på god praxis: Kultur på recept i Region Norrbotten

Ett tydligt exempel på hur civilsamhälle, kultursektor och hälso- och sjukvård kan samverka framgångsrikt är satsningen "Kultur på recept" i Region Norrbotten. Där har personer med mild till måttlig psykisk ohälsa, eller långvarig smärta erbjudits kulturaktiviteter som en del av sin rehabilitering, i samarbete med civilsamhällets kulturaktörer. Erfarenheterna från Norrbotten visar på positiva effekter likt förbättrat psykiskt välbefinnande, minskad isolering och ökad känsla av mening och sammanhang. För många deltagare har kulturinsatserna fungerat som ett steg tillbaka till social delaktighet, studier eller arbetsliv.

Kultur på recept illustrerar på ett konkret sätt hur civilsamhällets resurser kan bidra till bättre folkhälsa och mer hållbara vård- och omsorgsinsatser. Det visar också att regionen, genom rätt organisering, kan dra nytta av civilsamhällets kompetens utan att styra eller begränsa dess självständighet. Kristdemokraterna menar att Region Västerbotten har goda förutsättningar att utveckla liknande samverkansmodeller, men att detta kräver en tydligare samverkan.

Civilsamhället i beredskaps- och krisarbete

Beredskapsfrågor har blivit allt viktigare i takt med förändrade säkerhetsförutsättningar, pandemier och andra faktorer. Civilsamhället har gång på gång visat sin förmåga att snabbt mobilisera resurser, nå utsatta grupper och skapa trygghet vid kris. Vi kristdemokrater ser stora möjligheter till fördjupat samarbete mellan regionen och civilsamhället även inom beredskapsområdet. Ett starkare och mer strukturerat partnerskap kan bidra till ökad robusthet och stärkt krisberedskap – i hela länet.

Möjligheter kopplade till extern finansiering

EU satsar betydande resurser – 8.6 miljarder euro, på kultur, civilsamhälle och social innovation. Vi ser att Region Västerbotten riskerar att gå miste om viktiga utvecklingsmöjligheter om det saknas tydliga strukturer och samordning för att tillvarata dessa finansieringsmöjligheter. En strategisk funktion, likt en operativ civilsamhällessamordnare, skulle kunna bidra till att regionen bättre tar del av extern finansiering.

Ett starkt civilsamhälle stärker Västerbotten

Ett starkt civilsamhälle bidrar till bättre folkhälsa, ökad trygghet, starkare lokalsamhällen och ett mer attraktivt län. Civilsamhället skapar mötesplatser där människor får möjlighet att växa, bidra och känna samhörighet. Kristdemokraterna vill ta ett långsiktigt ansvar för civilsamhällets fortsatta villkor, liksom dess möjligheter att bidra till regional utveckling. Genom tydligare strukturer och stärkt samverkan kan Region Västerbotten göra sin del för att bättre ta tillvara civilsamhällets kraft – till nytta för både människor och samhälle.

Mot bakgrund av ovanstående, yrkar Kristdemokraterna:

- att ge regionala utvecklingsnämnden i uppdrag att utse en operativ civilsamhällessamordnare i Region Västerbotten
- att civilsamhällssamordnare ges i uppdrag att samordna och utveckla regionens samverkan gentemot civilsamhället och idéburna aktörer
- att stärka regionens samverkan med, och stöd till, civilsamhället i hela länet
- att möjligheterna till utvecklad samverkan mellan region och civilsamhälle inom folkhälsofrämjande, beredskapsrelaterade och sociala insatser beaktas
- att en ny, aktualiserad kartläggning över länets civilsamhälle tas fram

Hans-Inge Smetana, gruppledare (KD)

Betty-Ann Nilsson, ledamot i regionfullmäktige (KD)

Anders Hettinger, ledamot i regionfullmäktige (KD)

Kenneth Vidmark, ledamot i regionfullmäktige (KD)

Anna-Karin Lundberg, ledamot i regionfullmäktige (KD)